

José Juan Verocay, „el patólogo de Praga“

(ke 100. výročí jeho pražské habilitace)

Čech P.

Kabinet dějin lékařství 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze

SOUHRN

José Juan Verocay se narodil 16. června 1876 v uruguayském městě Paysandú italským přistěhovalcům. Ti ho v roce 1887 poslali nejprve do Cortiny d'Ampezzo učit se jazykům, pak vystudoval gymnázium v Trentu (1897) a Německou lékařskou fakultu v Praze (1904) a zde se žák Hannse Chiariho stal z 1. demonstrátora (1902) postupně 1. asistentem (1905) a volentérem (od 1908) patologicko-anatomického ústavu. Opakovaně zastupoval profesory Chiariho (do 1906), Kretze (1907–1910) a Ghona (od 1910) za jejich nepřítomnosti. Mezi jeho výzkumnými tématy převažovaly vrozené anomálie a nádory. V práci „Zur Kenntnis der »Neurofibrome«“ (1910) zavedl termín „neurinom“ pro nádor s charakteristickými útvary, později nazvanými „Verocayova tělíska“. Na základě této práce se habilitoval pro patologickou anatomii jako soukromý docent pražské německé lékařské fakulty (1911). Za I. světové války sloužil v rakousko-uherských vojenských nemocnicích v Chrudimi a Vídni. Po válce se vrátil do Uruguaye a pracoval v rodném kraji jako praktický lékař (1919–1921), pak v Montevideu vedl patologické laboratoře vojenské nemocnice (1921–1925), stomatologického učiliště (1925–1927) a neurologického ústavu lékařské fakulty (od 19. března 1927). Rychlý postup plicní tuberkulózy ho však už 3. května 1927 donutil zanechat práce. Uznávaný vědec zůstal ve své vlasti kýmsi cizím („el patólogo de Praga“); profesury se dočkal jen v symbolickém prohlášení oddaných studentů 24. srpna 1927, dva dny před odplutím do Evropy za léčením. Zemřel 26. prosince 1927 v lázních Dubí u Teplic v Čechách.

Klíčová slova: neurinom – patologická anatomie – Praha – Verocayova tělíska – životopis.

José Juan Verocay, “el patólogo de Praga” (on occasion of the 100th anniversary of his habilitation in Prague)

SUMMARY

José Juan Verocay was born on June 16, 1876 in Paysandú, Uruguay to Italian immigrants; in 1887 they sent him to Cortina d'Ampezzo to learn languages first; he then graduated from the high school in Trento (1897) and from the German Medical Faculty in Prague (1904) where he, a disciple of Hanns Chiari, became the 1st demonstrator (1902), 3rd (1904) to 1st assistant (1905), and volunteer (from 1908) at the Department of Pathological Anatomy. He repeatedly substituted the professors Chiari (until 1906), Kretz (1907–1910), and Ghon (from 1910) during their absence. Anomalies and neoplasms prevailed among his research subjects. In the paper “Zur Kenntnis der »Neurofibrome«“ (1910) he introduced the term “neurinoma” for a tumor with characteristic structures later named “Verocay bodies”. On the basis of the paper he was habilitated for pathological anatomy as private docent at the German Medical Faculty in Prague (1911). During World War I he served for the Austro-Hungarian army at military hospitals in Chrudim (Bohemia) and Vienna. After the war he returned to Uruguay to work as a general practitioner in his native region (1919–1921), thereafter in Montevideo as head of pathological laboratories at the military hospital (1921–1925), at the Dental School (1925–1927), and at the Medical Faculty Department of Neurology (from March 19, 1927). As early as on May 3, 1927, however, he had to retire due to rapid worsening of his pulmonary tuberculosis. The renowned scientist remained a stranger in his own country (“el patólogo de Praga”); he never gained professorship except for a symbolic proclamation by devoted students on August 24, 1927, two days before he left for Europe to undergo treatment. On December 26, 1927 he died in Dubí (a spa near Teplice in Bohemia, Czechoslovakia, now Czech Republic).

Keywords: biography – neurinoma – pathological anatomy – Prague – Verocay bodies

Cesk Patol 2012; 48(2): 107–111

Doplňující obrázky jsou
k dispozici online na

www.CSpatologie.cz

Současné písemnictví skýtá dvojí příležitost k setkání s příjmením Verocay. Zaprvé v připomínkách, že pro nezhoubný nádor vycházející ze Schwannových buněk zavedl nositel toho příjmení termín „neurinom“ (1), později z jazyka vědy vymítaný (2), ne však důsledně (3), takže se dožil už stovky let (4,5). Zadruhé pak v popi-

su mikroskopických struktur nádoru, označovaných jako „Verocayova tělíska“ (2,6,7). Český čtenář stěží uvěří, že poznámka „Czechoslovakian pathologist“ (2,6) patří k příjmení připomínajícímu spíš Uruguay (odkud ostatně onen muž opravdu pocházel), dokud se nedočte, že hispanoamerickými kolegy bývá Verocay zmiňován jako „el patólogo de Praga“, tedy „ten pražský patolog“ (8).

José Juan Verocay se narodil 16. června 1876 v uruguayském městě Paysandú (9–12) (obr. 1). Jeho rodiče bývají představováni jako Italka a Rakušan (12,13). K rakouské monarchii tehdy skutečně patřilo otcovo rodné jižní Tyrolsko (12) včetně vsky Verocai, dnes součásti městečka Cortina d'Ampezzo (14,15), v němž jako farář působil Josého strýc Fortunato (8,12). Také on i Josého otec Silvino však zřejmě byli Italové.

✉ Adresa pro korespondenci:

MUDr. Pavel Čech

Kabinet dějin lékařství 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Ruská 87, 100 00 Praha 10

e-mail: pavel.cech@lf3.cuni.cz

Verocay Jos. Uruguay Paysandu geboren 6. Juli 1876. Verocay	Trient, 13. Juli 1897 genügend	11. Juli 1901 Trient genügend	10. Juli 1903 Trient ausgezeichnet S. Gut	11. Dezember 1903 Trient genügend	9. Dezember 1905 Trient genügend
---	-----------------------------------	-------------------------------------	--	---	--

Obr. 1. Zápis narození, maturity, rigoróz a promoce „Joseph“ Verocaye (9)

Rodiče chtěli bystrému chlapci po dětství prožitým na venkově uruguayského „departamentu“ Río Negro (8,12) dopřát evropského vzdělání, a tak v roce 1887 putoval José do Cortiny, aby se u strýce po dva roky učil italštině, němčině a latině (8,12), načež v jihotyrolském Trentu vychodil gymnázium a 13. července 1897 složil maturitu (9,10) (obr. 1).

Od zimního semestru 1897/98 pak studoval na *Lékařské fakultě c. k. Německé Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze* (9,10). Zpočátku přitom pracoval na histologii u asistenta Alfreda Kohna (11). V 1. rigorózu 11. července 1901 obstál „dostatečně“ (9) (obr. 1). Tehdy začal docházet do *Ústavu patologické anatomie* v ulici U nemocnice č. 497/4 (obr. 2), jehož průčelí zdobil ještě nápis „*Extispiciis Anatomicis. Franciscus Josephus I. MDCCCLVIII*“ (16) – tj. Anatomickým věštcům z útrobu. František Josef I. Na památku otevření ústavu v roce 1858 za přednosti prof. Václava Treitze, po němž historii ústavu tvořili především Hans Eppinger, Edwin Klebs, Isidor Soyka, Jaroslav Hlava (16). A také Hanns Chiari, někdejší Rokitsanského a Heschlův asistent ve Vídni, od roku 1882 přednosta pražského ústavu, v akademických letech 1886/87 a 1896/97 děkan pražské německé lékařské fakulty a v roce 1900/01 rektor pražské německé univerzity (1,16). Student Verocay byl 1. dubna 1902 ustanoven 1. demonstrátorem patologickoanatomického ústavu (1,10). 2. rigorózum podstoupil 10. července 1903 s hodnocením „výborně“ (9) (obr. 1). Od 1. února 1904 pracoval v ústavu jako volontér (1,10) a od 1. října 1904 jako 3. asistent (1,10). Ze 3. rigoróza 13. prosince 1904 vyšel se známkou „dostatečně“ (9) (obr. 1) a 17. prosince 1904 byl v Praze promován (9,10) (obr. 1). 1. ledna 1905 postoupil na místo 2. asistenta, k tomu suploval 1. asistenta, kterým se nakonec 1. října 1905 stal sám (1,10).

Poprvé vystoupil veřejně jako autor na 9. rokování Německé patologické společnosti v jihotyrolském Meranu. Referoval o případu s makroskopickým obrazem sarkomu či tuberkulózy pánevních orgánů čtrnáctileté dívky, mikroskopicky pak určeném jako aktinomykóza. Referát publikoval pod názvem „*Aktinomykose der Beckenorgane eines 14 jährigen Mädchens*“ (10,17).

Obr. 2. Patologickoanatomický ústav, U nemocnice 4/497, Praha II v roce 1899 (16)

Ústav pathologicko-anatomický.

II. u Nemocnice 4 (telef. 2200).

Chiari Hanuš MUDr., dvorní rada, prof., přednosta. II. pod Větrovem 2.

Verocay Jos. MUDr., asistent }
 Tilp August MUDr., asistent } II. pod
 Müller Jindřich MUDr., výp. } Větrovem 2.
 asistent.

(Dva demonstrátoři, 3 sluhové a 1 proz. topič).

Obr. 3. Personál patologickoanatomického ústavu v pražském adresáři, stav z roku 1906 (19)

V Meranu tehdy představil i nález sedmi očividně normálních srdcí u zevně zcela normálně vyvinutého kuřete zabitého v hotelové kuchyni; jediný uspokojivý výklad shledal v Rablově novém pojetí vzniku základu srdce jako produktu venae omphalomesentericae a zveřejnil jej v článku „*Multiplicitas cordis (Heptacardia) bei einem Huhn*“ (10,18), i po 62 letech citovaném jako „*ten slavný Verocayův případ*“ (19).

Na 9. zasedání Vědecké společnosti německých lékařů v Čechách referoval o nálezu pravostranného oblouku aorty s neobvyklým pořadím větví a pozoruhodným rozparem mezi klinickým předpokladem rozšíření vzestupné aorty a anatomickým zjištěním dost náhlého a výrazného zúžení oblouku; referát vyšel jako článek „*Demonstration einer Aortenomalie*“ (10,20).

Čtyři diagnosticky svízelné případy retroperitoneálních nádorů s vícerymi hypotézami geneze, morfologicky určených jako adenosarcoma (?) radice mesenterii, adenoma (adenocarcinoma?) retroperitoneale, adenocystoma retroperitoneale a sarcoma retroperitoneale in pelvi, popsal v článku „*Ueber einige Fälle besonderer retroperitonealen Tumoren*“ (10,21).

Aus dem pathologisch-anatomischen Institute der k. k. deutschen Universität in Prag (Vorstand: Prof. Dr. R. Kretz)

ZUR KENNTNIS DER „NEUROFIBROME“.

VON

DR. JOSÉ VEROCAY,
 EHÉM. 1. ASSISTENT AM INSTITUT.

MIT 2 TAFELN UND 4 FIGUREN IM TEXT.

Seienderdruck aus
 „Beiträge zur pathologischen Anatomie und zur allgemeinen Pathologie“
 begründet von Professor Dr. Ernst Ziegler. Band XLVIII.

VERLAG VON GUSTAV FISCHER IN JENA
 1910.

Obr. 4. Knižní vydání habilitační práce Josého Verocaye (Jena: Gustav Fischer; 1910)

Pro studijní dovolenou od června do října 1906 si naplánoval pobyt v hamburském Ústavu pro ložní a tropické nemoci (10). Nedlouho předtím však byl vyzván ke spolupráci na budování dosud neexistujícího patologického ústavu v Montevideu. Část dovolené tedy věnoval návštěvě rodné země a do Evropy se pak vracel přesvědčen, že pro vedení ústavu počítá lékařská fakulta v Montevideu s ním (8,12,13). V Hamburku se školil u ředitele a šéflékaře Bernharda Nocha a přednosta chemického oddělení Gustava Giemsy (8,12,13). Časté tvrzení, že stihl i kurs u Fritze Schaudinna (8,12,13), přijmout ovšem nelze (v červnu 1906 byl Schaudinn na lékařském sjezdu v Lisabonu, při zpáteční plavbě podstoupil na lodi urgentní operaci amébových abscesů a po dopnutí do Hamburku 22. června zemřel).

Personál pražského ústavu řízeného prof. Chiarim tvořili dosud první asistent José Verocay, druhý asistent August Tilp z Německých Kralup u Chomutova a třetí asistent Heinrich Müller z Pavlova u Klatov (1) – všichni s adresou bytu Pod Větrovem 2 (22,23), patřící bočnímu vchodu z uličky mezi ústavem a všeobecnou nemocnicí – a dále dva demonstrátoři, tři sluhové a jeden prozatímní topič (22) (obr. 3). Na konci září 1906 však pětapadesátiletý Chiaro odešel po 24 letech z Prahy do Štrasburku (1) jako Recklinghausenův nástupce. Svému prvnímu asistentovi navrhl, aby ho tam doprovodil s vyhlídkou na katedru soudního lékařství, José však vážně počítal s návratem do Uruguaye a návrh tedy nepřijal (8). S profesorem pak do Štrasburku odešel Tilp (1). Müller zůstal jen o rok déle (1). Od 1. října 1906 do konce června 1907 byl ústav bez přednosta; po oba semestry jej suploval Verocay (10).

Jeho badatelské zaujetí ani v těchto podmínkách neochabovalo, jak je patrné v detailním anatomickém popisu a důkladných úvahách o genezi případu dělníka zemřelého ve věku 47 let, u něhož našel řadu anomálií ledvin, vnitřního genitálu, břišních tepen a žebel; případu věnoval článek „*Ren impar sinister kombinert mit Anomalien der Genitalorgane, der Baucharterien und des Skelettes*“ (10,24).

29. června s účinností od 1. října 1907 se přednostou ústavu stal dvaatřicetiletý Richard Kretz, povoláný jako řádný profesor z Vídně (1). Za jeho přednostství zůstal Verocay 1. asistentem do 31. dubna 1908, načež pokračoval jako volontér (1,10).

Čtvrtstoletí profesury Hannse Chiariho utčili bývalí žáci slavnostním spisem, do něž Verocay přispěl studií mnohočetných nádorů jako systémového onemocnění nervového ústrojí „*Multiple Geschwülste als Systemerkrankung am nervösen Apparate*“. Práci podnítil před dvěma lety sám Chiaro, když při pitvě osmnáctileté „Milady F., dcery majitele hostince W. F. ze Z. v Čechách“, našel mnohočetné nádory mozkové i míšní tvrdé pleny, míchy a periferních nervů s makroskopickým obrazem mnohočetných neurofibromů nebo neuromů kombinovaných s nádory míchy a plen. Mikroskopické vyšetření přenechal prvnímu asistentu Verocayovi, anamnézu a popis průběhu případu poskytli dva pražští profesori – psychiatr Arnold Pick a internista Josef Thomayer. Verocay třídí zjištěné nádory do tří skupin: 1) nádory plen s mikroskopickým obrazem běžných endoteliomů, stavbou mnohdy tak shodné s nervovými nádory, že aspoň některým lze přisoudit touž genezi; 2) nádory v páteřní a prodloužené míše, diagnostikovatelné jako gliomy; 3) baňatá zduržení periferních nervů, o nichž autor soudí, že vznikají proliferací Schwannových buněk. Verocay pojímá tento chorobný proces jako systémové onemocnění z vrozené vývojové poruchy (10,25).

K odstraňování sraženin v preparátech po fixaci formolem se mu osvědčily dvojjochroman draselný, kyselina chromová, hypermangan i peroxid vodíku, nejlépe však louh draselný či sodný, jak píše v článku „*Beseitigung der »Formolniederschläge« aus mikroskopischen Schnitten*“ (10,26).

Na 80. shromáždění Společnosti německých přírodovědců a lékařů v Kolíně nad Rýnem v září 1908 referoval o své metodě specifického barvení vaziva ke znázornění nejjemnějších vláček bez svařštění a pukání řezů, uplatněné na různých orgánech se zvláštní pozorností slezině vzhledem ke sporné povaze vláken (Verocay soudí na modifikované vazivo); referát publikoval pod názvem „*Ueber ein neues Verfahren zur Färbung des Bindegewebes*“ (10,27).

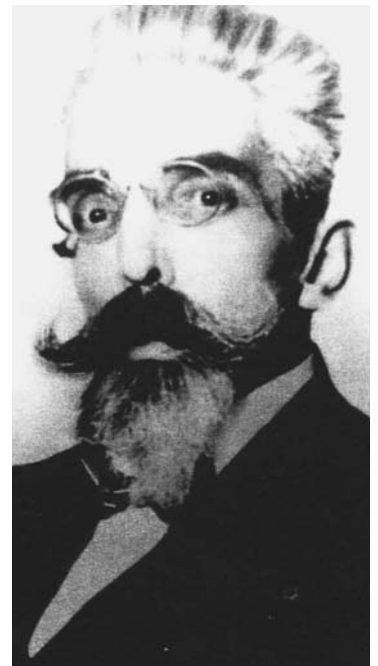
V roce 1909 navštívil Černovice a Groningen, nabídky místa z obou univerzit však s myšlenkou na brzký návrat do vlasti odmítl (12). V roce 1910 poslal novému patologickému ústavu v Montevideu jako vklad do počátků výuky sadu 200 mikroskopických preparátů ze své sbírky s popisy a klinickopatologickými poznámkami (12).

Obr. 5. Soukromý docent MUDr. José Verocay na pracovišti (z rodinného archivu Dr. Marie Cristiny Verocayové)

Obr. 6. José Verocay ve vojenské uniformě s manželkou Carlottou a jedním ze čtyř dětí (z rodinného archivu Dr. Marie Cristiny Verocayové)

Obr. 7. José Juan Verocay, „profesor z vůle studentů“ (z rodinného archivu Dr. Marie Cristiny Verocayové)

K programu zasedání Německé společnosti pro patologii v roce 1910 přispěl prací založenou na pitevním nálezů mnohočetných nádorů na mozkomíšních nervedech i na kmeni sympatiku u muže zemřelého ve věku 31 let na meningitidu po operaci nádoru mostomozekového koutu. Mikroskopický náleží připomínal případ Milady F., publikovaný předloni ve slavnostním spise k počtě Chiarimu. K závěru, že jde o systémové onemocnění, dospěl Verocay i v této práci „*Zur Kenntnis der »Neurofibrome«*“ (10), vyšlé v Zieglerových *Beiträge zur pathologischen Anatomie und zur allgemeinen Pathologie* (28) i jako zvláštní tisk u Fischera v Jeně (29) (obr. 4). Popsal tu palisádovitě uspořádání buněčných jader ve zvláštních tělískách těchto nádorů: „*Jádra... leží ve vrstvách... tak, že místa bohatá na jádra se střídají s bezjadernými v podobě příčných pruhů...*“ Barvení podle van Giesona nesvědčilo pro vazivo, nýbrž pro cytoplasmu, což Verocay utvrdilo v názoru, že Recklinghausenovu domněnku o fibrózní povaze nádorů periferních nervů je třeba revidovat: „*Protože struktura... novotvaru vůbec neodpovídá struktuře vaziva, nýbrž vykazuje vlastnosti... nervové tkáně, ... zdá se mi rozumné považovat i tuto tkáň za nervovou. Nerozpakují se pokládat ji za produkt proliferace buněk nervových vláken (Schwannových buněk).*“ Recklinghausenův „neurofibrom“ mu terminologicky nevyhovoval a „neurocytom“ už byl zaveden v jiném významu. Nádoru z buněk nervových vláken tedy Verocay z řeckých slov pro nerv (neuros) a vlákno (is, genitiv inos) složil název „**neurinom**“; upřesňujícím přívlastkem vyjadřoval přítomnost znaků dalších tkání: „*neurinoma fibrosum, gliosum, gangliosum, sarcomatodes*“; u smíšených nádorů kladl jméno převažující složky na konec slova: při převaze nervové tkáně „*fibroneurinom*“, při převaze vaziva „*neurinofibrom*“ (13). Že bude tato práce citována i za sto let (30), že už v roce 1920 Švéd Antoni (31) a v roce 1925 bonnský patolog Krumbein (32) začnou pro příznačné útvary neurinomu s palisádovitým uspořádáním jader Schwannových buněk razit označení „**Verocayova tělíska**“, že se tento název ujme a zůstane v živém jazyce vědy dodnes (2,6,7), to tehdy autor sotva tušil.

Hodnoty práce si však byl nepochybně vědom. Když 2. března 1910 v dopise profesorskému kolegiu Lékařské fakulty c. k. Německé Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze požádal o připuštění k habilitaci pro patologickou anatomii na podkladě svých vědeckých publikací, jmenoval právě tuto jako habilitační spis (10). Žádost přijalo 10. března 1910 profesorské kolegium v tajném hlasování poměrem 11:9 a ustavilo tříčlennou habilitační komisi ve složení: dvorní rada prof. Alfred Příbram, prof. Richard Kretz, prof. Sigmund Mayer (10). 11. března předal děkan prof. Anton Elschnig komisi písemný materiál (10), 20. dubna 1910 k tomu přibyl obsáhlý Kretzův referát: člen-zpravodaj komise a uchazečův představený rozlišuje ve Verocayově díle skupinu prvních pěti vesměs kazuistických prací a skupinu následujících čtyř publikací počínaje studií k případu Milady F., kde nalézá odklon od Chiariho pitevního závěru k systémovému onemocnění vycházejícímu z neurocytů. Kretz upozorňuje na zaměření dvou studií na zdokonalení metodiky pro následující habilitační práci, v níž Verocay pokročil v diferenciaci vaziva, nespokojil se s Recklinghausenovými „neurofibromy“ a zavedl pojem odlišného významu „neurinom“. Kretz oceňuje Verocayovu badatelskou samostatnost a cílevědomost, nadání spolehlivého a přesného pozorovatele, rozvážnost v soudech, skvělou pitevní techniku, šíři vzdělání v příbuzných disciplínách i v mikrobiologii, oblibu u studentů zvláště pro jasný výklad a důkladné pojednání při cvičeních, „*ač jeho němčina má dosud lehké románský přízvuk*“, svědomitost v plnění povinností, skromnost a laskavost. Pod referátem podepsala komise návrh připustit Verocaye k dalšímu habilitačnímu řízení (10), což profesorské kolegium 3. května 1910 tajným hlasováním v poměru 16:5 schválilo (10) a děkan Elschnig to 16. května uchazeči sdělil s dodatkem, že bude pozván ke kolokviu (10). Dokumentace kolokvia v osobním spise chybí, lze však předpokládat jeho konání nejspíše 5. července 1910, kdy Verocay navrhl tři témata pro zkušební přednášku: malárie, embolie, nádory prsu (10); profesorské kolegium rozhodlo téhož dne v taj-

ném hlasování poměrem 16:2 o připuštění ke zkušební přednášce o malárii (10). 6. července potvrdil Kretz, že učební a demonstrační pomůcky zajistí ústav (10). Tu však – snad v souvislosti s tím, že 20. července s účinností od 1. října 1910 byl profesor Kretz, odcházející na univerzitu ve Würzburgu, uvolněn z přednostství ústavu (1) – habilitační procedura ustrnula, než po 148 dnech ticha zasáhl Kretzův nástupce, čtyřiačtyřicetiletý Anton Ghon, povoláný do Prahy 22. září 1910 z Vídně jako řádný profesor s účinností od 1. října 1910 (1). Ghonova intervence má podobu dopisu z 1. prosince 1910 dvornímu radovi (nejspíše prof. Příbramovi) o vyhlídkách asistenta Verocaye na místo ve vlasti, pročež Ghon prosí o podporu jeho docentury tím, že kolegium už na příští schůzi rozhodne o zkušební přednášce. Ochotu jiného žadatele o habilitaci – gynekologa Antona Garkische (1) – přepustit Verocayovi své pořadí v programu jednání kolegia už Ghon získal (10). Dopis zřejmě zapůsobil: po tajném hlasování kolegia 5. prosince 1910 s výsledkem 11:1 (10) sdělil děkan fakulty prof. Rudolf Jaksch 8. prosince Verocayovi, že zkušební přednáška o malárii bude uspořádána 15. prosince 1910 ve tři čtvrtě na pět odpoledne v posluchárně pro obecnou a experimentální patologii (10). Na přednášku pozval děkan všechny profesory a soukromé docenty; po jejím skončení rozhodlo profesorské kolegium 11 hlasy ze 12 udělit Josému Verocayovi venia docendi (10). 17. prosince 1910 napsal děkan Jaksch žádost o ministerské potvrzení, 27. března 1911 potvrdil rozhodnutí profesorského kolegia ministr kultu a vyučování Karl hrabě von Stürgkh a 4. dubna 1911 informoval děkan Verocaye, že se stal soukromým docentem patologické anatomie (10). Tím se uzavírá historie jediné habilitace Mimoevropana na pražské německé lékařské fakultě za 63 let jejího trvání.

V roce 1913 dostal docent Verocay (obr. 5) nabídku místa od harvardského profesora Williama Thomase Councilmana (12); zvolil však spolupráci s prof. Friedrichem Schlagenhauserem v prosektuře vídeňské Nemocnice císařovny Alžběty. Na 17. zasedání Německé patologické společnosti v Mnichově v roce 1914 prezentovali a později publikovali společnou práci „*Ein Junges menschliches Ei*“ (33).

Světovou válku odsloužil Verocay ve vojenských zařízeních, zpočátku jako vedoucí bakteriologické laboratoře v Chrudimi (12), později vedl oddělení patologie ve vídeňské vojenské nemocnici č. 2 o kapacitě 2400 lůžek pro infekční choroby a průměru 600 pitev ročně (12); rodina uchovává dvě vyznamenání Červeného kříže „*Patriae ac humanitati*“ (osobní sdělení).

Po válce už Verocay nic v Evropě neudrželo; hned v roce 1919 se vrátil do rodné země (12). Z evropského obzoru se ztratil dokonale – i věrohodné a jinak spolehlivé zdroje pokrývají zbytek jeho života dvěma větami: že se v Montevideu stal řádným profesorem a že v Montevideu i zemřel (1,11,34).

Obě tvrzení jsou však mylná (35). Verocay se nikdy nestal profesorem. Po návratu do vlasti nebyl povolán na univerzitu. Nejproslulejší uruguayský patolog se v kraji svého dětství v Río Negro osvědčoval jako obětavý venkovský praktický lékař (12). 1. prosince (8) 1920 (8,12) se v rodném městě Paysandú oženil s Carlottou Rührovou (obr. 6), Němkou z Čech, kterou poznal ve Vídni (12) či v Praze (13), a měl s ní pak čtyři děti (osobní sdělení). V roce 1921 byl povolán do uruguayské metropole, ne však na univerzitu: stal se vedoucím patologické laboratoře ve vojenské nemocnici v Montevideu (8,12). Přitom 28. března 1922 vyšel ve *Virchowově Archivu* článek mnichovského patologa Wallnera s názvem třikrát Verocaye připomínajícím – eponymem („*Neurinoma Verocay*“) a citací z názvů obou jeho proslulých publikací jak v titulu („... zur Kenntnis...“), tak i podtitulu („*Multiple Geschwülste...*“) (36). V roce 1923 přednášel v Montevideu španělský neuropatolog Gonzalo Lafora, hovořil o Verocayovi a byl pak velmi překvapen, že ten „*ilustre patólogo de Praga*“ je mezi přítomnými (8). 24. prosince 1924 byl přednostou katedry patologie na lékařské fakultě jmenován o sedm let mladší a méně významný domácí odcho-

vanec Eugenio Lasnier (12), kdežto Verocay byl v roce 1925 jmenován vedoucím laboratoře patologické anatomie na stomatologickém učilišti v Montevideu. Zato však jeho přednášky potom přitahovaly i Lasnierovy studenty všeobecného lékařství (12). Po založení neurologického ústavu v roce 1926 byl Verocay 19. března 1927 jmenován vedoucím patologickoanatomické laboratoře neurologického ústavu lékařské fakulty v Montevideu se zvláštním oddělením neuropatologie (12), jeho působení však 3. května 1927 ukončila rychle postupující plicní tuberkulóza (8,12).

V Montevideu ale nezemřel: vypátraná a dotázaná vnučka Dr. Maria Cristina Verocayová odpověděla, že dědeček skončil

v „Eichwald, Bohemia“ (24). Dva stručné životopisy, které z Montevidea poslal prof. Fernando Mañé Garzón, dodávají, že chorý Verocay (obr. 7) upjal své naděje k návratu do Evropy (8,12). 24. srpna 1927 mu Asociace studentů stomatology uspořádala v aule lékařské fakulty slavnostní rozloučení, při němž ho studenti sami prohlásili profesorem (8,12). 26. srpna 1927 odplul (8); přes Hamburk a Vídeň se vrátil do Čech a v lázeňském městečku Dubí u Teplíc (německy zvaném Eichwald) 26. prosince 1927 zemřel (8,12). Jeho ostatky byly 10. října 1928 převezeny do rodné země a 10. dubna 1930 pochovány v Panteonu služebníků vlasti na Cementerio del Buceo v Montevideu (8,12).

REFERENCES

1. **Hlaváčková L, Svobodný P.** Biographisches Lexikon der Deutschen medizinischen Fakultät in Prag 1883–1945. Praha: Karolinum; 1998: 51, 56, 73–74, 75, 99–100, 116, 122, 141–142, 145–146, 162–163, 212, 217.
2. Stedman's Medical Dictionary (27th ed). Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins; 2000: 221, 1207, 1945.
3. **Vokurka M, Hugo J.** Velký lékařský slovník (5. vyd.). Praha: Maxdorf; 2005: 621.
4. **Zvěřina E.** Neurinom akustiku – vestibulární schwannom – osobní pohled na nejmodernější postupy v jeho léčbě. *Čas Lék čes* 2010; 149: 269–276.
5. **Sanna M, Hamada M.** Atlas of Acoustic Neurinoma Microsurgery (2nd ed). Thieme Verlagsguppe; 2011.
6. Dorland's Illustrated Medical Dictionary (30th ed). Philadelphia: Saunders; 2003: 236, 2033.
7. **Biswas A, Seña N, Bhawan J.** Cutaneous neoplasms with prominent Verocay body-like structures: The so-called „rippled pattern“. *Am J Dermatopathol* 2011; 33: 539–550.
8. **Speroni Vener J.** Vida y obra de José Verocay. Montevideo: Universidad de la República; 1978.
9. Archiv Univerzity Karlovy, NLF, hlavní protokoly rigoros 1885 – 1911.
10. Archiv Univerzity Karlovy, NLF, osobní spisy.
11. **Fischer I.** Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte in den letzten 50 Jahren. München – Berlin: Urban & Schwarzenberg; 1962: 1615.
12. **Estable-Puig JF, de Estable-Puig RF, Haymaker W.** Jose Verocay, pioneer uruguayan neuropathologist. *Arch Roux Ocefa* 1970; 4: 135–138.
13. **Messmer F.** Karl Lang. München: Allitera Verlag; 2008: 17, 354, 355, 362, 369, 370–374, 377, 378, 390, 464.
14. **Richebuono G.** Compendio di storia ampezzana. [Cortina]: Union de i ladis d'Anpezo; 1985: 44.
15. **Richebuono G.** Ampezzo durante le guerre Napoleoniche 1796–1814. [Cortina]: Union de i ladis d'Anpezo; 1985: 23, 32.
16. **Chiari H.** Pathologische Anatomie. In: Die deutsche Karl-Ferdinands-Universität in Prag unter der Regierung Seiner Majestät des Kaisers Franz Josef I. Prag: Verlag der J. G. Calve'schen k. u. k. Hof- u. Universitätsbuchhandlung (Josef Koch); 1899: 161, 163, 179, 219–225, 278, 280, 340, 475.
17. **Verocay J.** Aktinomykose der Beckenorgane eines 14 jährigen Mädchens. *Verh Dtsch Pathol Ges (Jena)* 1905; 9: 139–142.
18. **Verocay J.** Multiplicitas cordis (Heptacardia) bei einem Huhn. *Verh Dtsch Pathol Ges (Jena)* 1905; 9: 192–198.
19. **Siller WG.** Aortic dextroposition complexes in the fowl: a study in comparative pathology. *J Pathol Bacteriol* 1967; 94: 155–170.
20. **Verocay J.** Demonstration einer Aortenomalie. *Prag Med Wochenschr* 1906; 31: 408–409.
21. **Verocay J.** Ueber einige Fälle besonderer retroperitonealen Tumoren. *Z Heilkd (Wien – Leipzig)* 1906; 27: 176–192.
22. **Kraus V, ed.** Adresář královského hlavního města Prahy a obcí sousedních. Praha: Obec pražská; 1907: I. Adresy 88.
23. **De Armas R, Otero M, Cech P.** José Verocay (1876–1927). Pod Vetrovem, „debajo de un lugar expuesto al viento“. www.smu.org.uy/cartelera/socio-cultural/vecoc.pdf
24. **Verocay J.** Ren impar sinister kombinert mit Anomalien der Genitalorgane, der Baucharterien und des Skelettes. *Prag Med Wochenschr* 1907; 32: 637–641.
25. **Verocay J.** Multiple Geschwülste als Systemerkrankung am nervösen Apparate. In: Dittrich P. (ed). Festschrift Herrn Hofrat Prof. Dr. Hans Chiari aus Anlass seines 25jährigen Professoren-Jubiläums gewidmet von seinen Schülern. Wien – Leipzig: Braumüller; 1908: 378–415.
26. **Verocay J.** Beseitigung der »Formolniederschläge« aus mikroskopischen Schnitten. *Zentralbl Allg Pathol Pathol Anat (Jena)* 1908; 19: 769–774.
27. **Verocay J.** Ueber ein neues Verfahren zur Färbung des Bindegewebes. *Verh Ges Dtsch Naturf Ärzte* 1908; 11(2): 52–55.
28. **Verocay J.** Zur Kenntnis der »Neurofibrome«. *Zieglers Beitr Pathol Anat Allg Pathol* 1910; 48: 1–69.
29. **Verocay J.** Zur Kenntnis der »Neurofibrome«. Jena: Gustav Fischer 1910.
30. **Suzuki S, Kaji S, Koike N, et al.** Pancreatic schwannoma: A case report and literature review with special reference to imaging features. *JOP. J Pancreas (Online)* 2010; 11(1): 31–35.
31. **Antoni NRE.** Über Rückenmarkstumoren und Neurofibrome. München: Bergmann; 1920.
32. **Krumbein C.** Über die „Band- oder Palisadenstellung“ der Kerne, eine Wuchsform des feinfibrillären mesenchymalen Gewebes: Zugleich eine Ableitung der Neurinome (Verocay) vom feinfibrillären Bindegewebe (Fibroma tenuifibrillare). *Virchows Arch* 1925; 255: 309–331.
33. **Schlagenhauser F, Verocay J.** Ein Junges menschliches Ei. *Arch Gynäk (Berlin)* 1916; 105: 151–168.
34. **Koerting W.** Die Deutsche Universität in Prag. Die letzten hundert Jahre ihrer Medizinischen Fakultät. München: Bayerische Landesärztekammer; 1968: 137, 147.
35. **Čech P.** Nikoli v Montevideu, nýbrž v Čechách zemřel José Verocay. 6. Medzinárodné sympóziu k dejinám medicíny, farmácie a veterinárnej medicíny. Zborník prác. Košice: Univerzita Komenského v Bratislave; 2003 (CD).
36. **Wallner A.** Beitrag zur Kenntnis des „Neurinoma Verocay“. Multiple Geschwülste am Rückenmark und an den peripheren Nerven. *Virchows Arch* 1922; 237(3): 331–354.